

УДК 330.3:658.1:62+669

М. Б. Найчук-Хруці,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національний університет «Львівська політехніка»

У. І. Козут,

к.е.н. доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національний університет «Львівська політехніка»

АНАЛІЗ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СВІТОВІЙ ТА ВІТЧИЗНЯНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ У 2006-2011рр.

Анотація. Авторами у статті здійснено аналіз процесів об'єднання капіталів у світовій та вітчизняній промисловості у розрізі автомобілебудівної, енергетичної та металургійної галузей. Представлено результати аналізу за період з 2000 р. до середини 2011 р. із розкриттям особливостей та тенденцій інтеграційних процесів до, після та під час піку світової фінансової кризи 2008-2009 рр.

Annotation. Authors analyze integration processes in the Ukrainian and international heavy industry. In particular, the attention is focused on machine-building, power and metallurgical industries. There results of analysis represent the main data of integration process, which took place from 2000 till 2011 in Ukrainian and international economic.

Ключові слова. Інтеграційні процеси, об'єднання капіталів, злиття, поглинання, холдингові структури.

I. Вступ. Звертаючись до світового досвіду з питань інтегрування, слід зауважити, що протягом останніх років дані процеси стали настільки динамічними та швидкозмінними, що виявляється складним проводити паралелі з даними десяти- чи навіть п'ятирічної давності. Тим більше, складним та неоднозначним є проведення порівняння процесів з об'єднання капіталів на вітчизняному та світових фондових ринках. Проте, не можливо не помітити спільної тенденції до зростання кількості інтеграційних угод як в Україні, так і у економічно розвинутих країнах світу. Здійснюючи аналіз таких тенденцій, необхідно зауважити, що процеси об'єднання підприємств зазнають певної стійкої циклічності у своєму розвитку. Так, зростання інтеграцій у 2000р. змінилось незначними скороченням вартості та кількості угод об'єднання у 2001-2002 рр. та їх наступного росту до середини 2008 року - періоду світової фінансової кризи.

Дослідженню цих та інших питань щодо формування та розвитку інтеграцій в економіках країн приділяє увагу багато науковців та практиків сучасності, таких як Азроянц Е., Горбунов, А.Гохан П., Данніков Ю., Іванов Ю., Лаффер А., Шиткіна І., Уманців Г. та інші. Дані питання висвітлюють у своїх звітах такі аудиторські та консалтингові компанії світового масштабу як «Price waterhouse Coopers» та «Ernst&Young». Проте, залишаються не докінця дослідженими питання формування та розвитку ринку злиттів та поглинань на вітчизняному економічному просторі із урахуванням сучасних змін у економіці та політиці. З огляду на глобальні зміни, що відбулись у світовому фінансовому та загальноекономічному просторі у 2008-2009рр., що обумовили таке явище як світова фінансова криза, особливо цікавим та актуальним є дослідження тенденцій та змін у інтеграційних процесах у промисловості України протягом даного періоду та після нього та їх порівняння із світовими.

II. Постановка завдання. Цілями даної статті є здійснення аналізу основних тенденцій щодо інтеграційних процесів у світовій та вітчизняній промисловості протягом періоду 2000-2011рр. Завданнями даної статті, покликаними забезпечити досягнення цілей, є:

- аналіз процесів об'єднання капіталів за окремими галузями промисловості як в Україні, так і у світі загалом за досліджуваний період;
- дослідження особливостей інтеграційних процесів му промисловості у період світової фінансової кризи;
- виявлення основних тенденцій та прогнозів у процесах інтеграцій на майбутні періоди.

Методи дослідження, що використовуватимуться для досягнення поставлених цілей є: методи наукового аналізу, синтезу та порівняння.

III. Результати.

Досліджуючи сучасні тенденції у сфері об'єднання капіталів на світовому ринку, доцільно розглянути їх у розрізі окремих галузей, оскільки після піку фінансової кризи у 2008 р. різні галузі демонструють різні результати даних угод, по різному долають кризові явища та нарощують свої потужності. Отже, розглянемо більш докладно машинобудівну, енергетичну та металургійну галузі.

Так, у **машинобудівній** галузі загалом, та **автомобілебудівній**, як одній із найбільш прибуткових у даному секторі, зокрема, протягом періоду 2007-2009рр. спостерігалось падіння обсягів угод об'єднання підприємств шляхом викупу контрольних пакетів акцій як за кількістю таких угод, так і за їхньою сумарною вартістю (рис. рис. 1, 2) [1, 2].

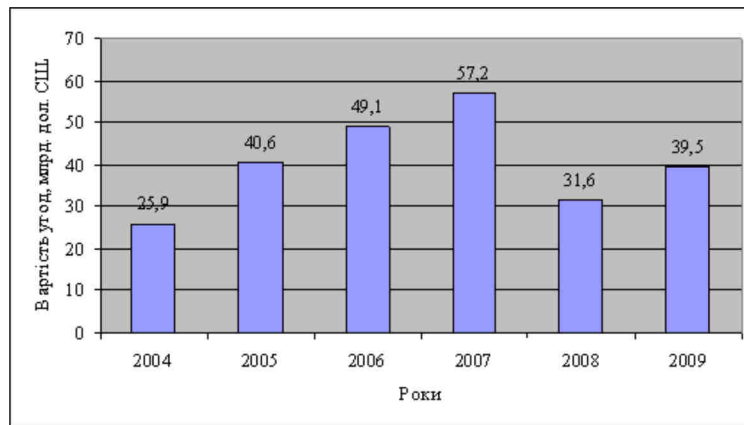

Рис. 1. Вартість світових угод об'єднання у автомобілебудівній галузі у 2004-2009 рр.

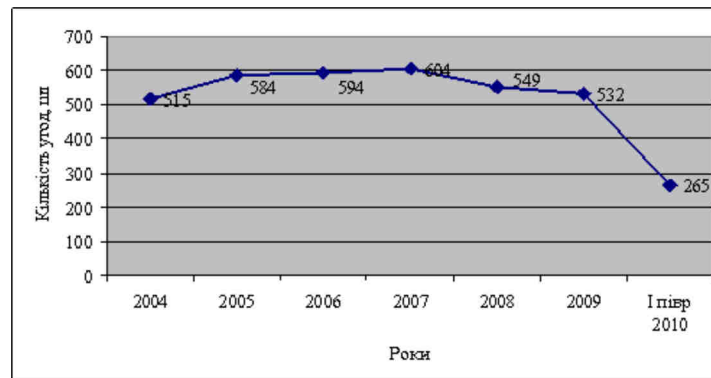

Рис. 2. Кількість світових угод об'єднання у автомобілебудівній галузі у 2004 - I півріччі 2010 рр.

Відновлення позицій світових лідерів автомобілебудування на міжнародних ринках у 2009 р. пояснюється колапсом, який мав місце у даній галузі у 2008 р. і в основному був зумовлений світовою фінансовою кризою, яка залишила світові економіки із слабкими фінансовими ринками та зруйнованими зв'язками між споживчим попитом та виробничими процесами [1]. Зростання світових цін на пальне також наклало свій відбиток на функціонування та продажі у автомобілебудівній галузі, призвівши до банкрутства низки малих підприємств.

Загалом, за даними міжнародної аудиторської компанії «Price Waterhouse Coopers», 2009 рік у розрізі активності угод із поглинання та об'єднання капіталів можна визначити як «нестійкий». Так, найбільша вартість угоди із поглинання у 2009р. склала 55,4 млрд. дол.США, що є астрономічною сумою у порівнянні із угодами у 2008 р. Також, у розрізі аналізу угод із об'єднання капіталів по місяцях, вартість угод у у 9 з 12 місяців 2009 р. була більшою у порівнянні до 2008 роком. Так, середня вартість 13 укладених у 2009 р. угод становила понад 1 млрд. дол.США. Для порівняння, у 2008 р. лише 7 угод із злиття мали середню вартість 1 млрд. дол.США.

У розрізі дванадцяти місяців 2009р. також спостерігається значне коливання обсягів та кількості угод об'єднання капіталів. Так, відсутність угод у травні 2009 р. щедро компенсується мегаугодою вартістю у 55,4 млрд. дол.США. у липні цього ж року.

Аналізуючи наявні дані за угодами злиття та поглинання у 2010р. слід зауважити, що в автомобілебудівній галузі у I півріччі 2010р. спостерігалось певне зростання кількості таких угод, проте, заявлена вартість угод впала до найнижчого за останні 5 років значення [2]. Так, за 6 місяців 2010р. було завершено 265 угод із заявленою сумарною вартістю в 11,6 млрд. дол. США. Це пояснюється несприятливими умовами для крупних угод у даний період. Останнє зумовлене тим, що масова реструктуризація бізнесів практично завершилась, що не давало поштовхів до великих придбань із захисною ціллю, а відновлене кредитування в I півріччі 2010р. здійснювалось ще із особливою обережністю, що також обмежувало активність в секторі об'єднання капіталів на автомобілебудівному ринку. Як результат, заявлена вартість угод скоротилась на 63% із аналогічним періодом 2009 року.

Аналізуючи ситуацію за регіонами, фахівці зауважують [2], що якщо автомобілебудівні підприємства Північної Америки приділяли основну увагу питанням оптимізації чисельності персоналу і оздоровлення компаній, то європейські компанії в цей період значно активізували свою діяльність у секторі придбання контрольних пакетів акцій. Так, 6 з 10 найкрупніших світових угод із злиття (56% заявленої вартості світових угод) були здійснені саме європейськими компаніями.

Фахівці також стверджують, що Азія, яка традиційно вважалась регіоном із низькою часткою угод поглинань та злиттів, у 2010 році також відзначилась суттєвою аквізицією даних угод із крупною часткою загальної світової вартості усіх угод. Так, за словами фахівців, одним із найяскравіших прикладів активізації азійського регіону у сфері злиття капіталів, зокрема, Китаю, є придбання у 2010р. китайським автомобілевиробником компанією Geely Holding Group всесвітньовідомої шведської автомобільної марки Volvo [3]. Загалом, за перше півріччя 2011р. загальна вартість транзакцій китайських компаній-виробників у сфері поглинання в економіці інших країн світу сягнула рекордних величин і перевищила 1 млрд.дол. США. Експерти очікують, що до кінця 2011р. ця сума ще значно зросте.

Щодо **енергетичної** галузі, то згідно із щорічними оглядами даного сектору світової економіки, що проводяться провідними консалтинговими та аудиторськими компаніями, «після пікового» щодо прояву кризових явищ 2009 р. відзначився ще більшим скороченням крупних обсягів угод із об'єднання капіталів, ніж 2008 р. [1, 4]. Що свідчить про певну інертність даної галузі. Так, середня вартість угод у 2009 р. скоротилась у порівнянні із 2008 р. на 166 млн. дол. США з 428 млн. дол. США у 2008 р. до 262 млн. дол. США у 2009 р. Загальна ж вартість усіх угод злиття та поглинання у даній галузі у 2009 р. склала 56% аналогічного показника у 2008 р. Лідером у здійсненні угод із придбання контрольних пакетів акцій енергетичних компаній у 2007-2009 рр. залишається Європа.

Також, наростили свою частку в обсягах подібних угод країни Азійсько-Тихоокеанського регіону. Так, у 2009 р. вони вперше посіли друге місце після Європи за обсягами усіх угод об'єднання капіталів у енергетичному секторі. Щодо країн Північно-Американського континенту, а саме США і Канади, то після їхньої високої активності у процесах злиття та поглинання протягом 2005-2008 рр. у 2009 р. вони продемонстрували різке скорочення кількості та вартості угод із об'єднання капіталів у енергетиці.

Щодо аналізу **металургійної** галузі у розрізі угод із придбання контрольних пакетів акцій, слід зауважити, що світові кризові тенденції не оминули у 2008-2009 рр. і цю галузь. Так, вартість угод у 2008 році майже вдвічі скоротилась у порівнянні із 2007 р. при чому пік падіння вартості прийшовся саме на початок фінансової кризи у II-III кварталах 2008 р. (табл. 1). 2009 рік демонстрував подальше падіння кількості та вартості угод об'єднання у металургійній галузі.

Таблиця 1.

Характеристика вартості та кількості світових угод з придбання та об'єднання капіталів у металургійній галузі у 2007 р. – I кв. 2010 р. [4]

Роки	Квартали	Кількість угод, шт.	Вартість угод, млрд. дол. США	Середня вартість угод, млрд. дол. США
2007	1 кв.	38	22,2	0,6
	2 кв.	32	51,2	1,6

	3 кв.	28	53,5	1,9
	4 кв.	42	24,1	0,6
Разом		140	151,0	-
2008	1 кв.	39	29,4	0,8
	2 кв.	44	18,2	0,4
	3 кв.	34	21,9	0,6
	4 кв.	25	11,5	0,5
Разом		142	81,0	-
2009	1 кв.	17	11,6	0,7
	2 кв.	17	63,1	3,7
	3 кв.	22	4,6	0,2
	4 кв.	34	5,3	0,2
Разом		90	84,6	-
2010	1 кв.	21	5,9	0,3

Та, як і у машинобудівній галузі, для металургійної 2009 р. характеризувався стрибковидною динамікою вартості угод, що характеризується завершенням крупних угод, розпочатих раніше. Як видно з табл. 2.3., загальна вартість угод з придбання пакетів акцій у 2009 році вирівнюється за рахунок мега крупних придбань у II кварталі 2009 р. [4] Саме таким було придбання австралійською компанією BHP Billiton Ltd-Western іншої австралійської компанії Rio Tinto PLC-Western за 58,0 млрд. дол. США.

Друга за величиною угода з придбання у 2009р. у даній галузі відбулася також за участі австралійських компаній, основний капітал однієї з яких має китайське походження. Так, холдинговою компанією Aluminum Corp of China був викуп пакету акцій компанії Rio Tinto Ltd заявленою вартістю у 5,15 млрд. дол. США.

Загалом, аналізуючи основні угоди з придбання у 2008р - 2010р. у розрізі країн походження холдингових компаній, що здійснювали придбання слід зауважити наступне. У 2008р. 3 з 10 найкрупніших угод були здійснені російськими компаніями [1, 4]. Щодо 2009р., то основними гравцями на ринку придбання були австралійські компанії. А за даними I кварталу 2010р. основні угоди з придбання у металургійній галузі були здійснені китайськими компаніями.

Щодо тенденцій на 2011р., то за словами міжнародних фінансових трейдерів, 2011р. може стати рекордним за кількістю угод із злиття та поглинання, про що свідчать такі дані, як суттєве зростання (приблизно на 25%) вартості таких контрактів на світовому ринку у першому кварталі 2011р. із аналогічним показником за 2010р. Так, за 2 перші місяці 2011р. вартість загальносвітових угод із інтеграції капіталів становила 338 млрд. дол. США [5].

Підсумовуючи вище сказане, зауважимо, що експертами компанії «Price Waterhouse Coopers» визначено стратегічні галузі промисловості, у яких у далекому 2040 р. буде зосереджено основні економічні світові центри. До них належать: 1) сфера керування активами, 2) автомобілебудівна галузь, 3) галузь пасажирських авіаперевезень, 4) сфера послуг з інформаційних технологій, 5) фармацевтика.

Щодо аналізу тенденцій інтеграційних процесів в Україні [6], то здійснений аналіз дозволяє виділити такі основні етапи цих процесів, що притаманні національній економіці:

1) 1960-1980 рр. – період створення виробничих, науково-виробничих об'єднань та промислових комплексів у радянській економіці;

2) 1990-ті рр. – період перших самостійних кроків незалежної української економіки та появи корпоративної власності, приватизаційних процесів, приходу іноземних інвесторів. Холдингування цього періоду характеризуються намаганнями встановлення чи збереження контролю, хаотичного перерозподілу власності, є далеким від міжнародних норм та стандартів;

3) 2004р. – 2008р. - період, що характеризується збільшенням кількості угод об'єднання, які мають на меті не стільки захоплення влади та встановлення контролю, скільки підвищення ефективності функціонування бізнесу та економічного зростання.

4) з 2009р. – період подолання кризових явищ, що характеризується різким зменшенням угод холдингування, відтоком іноземного капіталу, тим часовим, але суттєвим економічним падінням у багатьох галузях промисловості.

Аналізуючи дані етапи детальніше, слід відмітити, що у 2004 р. розпочався новий період у світових інтеграційних процесах, які характеризувалися різким збільшенням кількості угод об'єднання і мали на меті не захоплення влади та встановлення контролю, а підвищення ефективності функціонування бізнесу та економічного зростання. 2005 р. експерти відзначають як рік приєднання України до хвилі інтеграційних процесів та започаткування процесів холдингування, що значною мірою відповідали світовим вимогам та умовам і характеризувалися сповільненням темпів акціонування державних підприємств, зменшенням кількості фондових бірж, збільшенням процесів, що відповідали критеріям холдингування, запровадженням міжнародної управлінської практики [7]. Процеси інтеграції стали прозорішими, зникло попереджене ставлення до них, спостерігався приплив іноземного капіталу у промислові, фінансові та високотехнічні галузі економіки.

Суттєвого збільшення угод об'єднання у період 2004-2008рр. зазнали такі галузі, як фінансова, машинобудівна, нафтогазова, телекомунікаційна, фармацевтична, енергетична. Починаючи з середини 2000-х рр. на технологічний розвиток України більшою мірою впливає кон'юнктура зовнішнього ринку. Нововведення відбуваються передусім у галузях з експортною орієнтацією (машинобудування, гірничо-металургійний комплекс, нафтогазова промисловість, хімічна промисловість).

Така ситуація, не зважаючи на негативний вплив світової фінансової кризи 2008-2009рр., має позитивні тенденції до загального подальшого поглиблення. Загалом, попит на високотехнологічну продукцію України переважно формується на ринках СНД, Центральної і Східної Європи та країн, що розвиваються. Проте, у загальносвітовому порівнянні, стан технічної бази вітчизняного машинобудування, як зазначають дослідники, відповідає базі «третього» світу.

Роблячи ретроспективний аналіз розвитку **машинобудівної** галузі, слід зауважити, що ще у 2006р. аналітики прогнозували суттєве зростання даної галузі, у першу чергу, за рахунок реформування існуючих комплексів, їх трансформації у сучасні ринкові об'єднання. У галузі передбачалися стабільні поставки продукції авіаційної промисловості на ринки Росії, Китаю, Ірану, країн Африки, азійського регіону, поступове збільшення експорту електронного обладнання у країни СНД, збільшення обсягів виробництва у транспортному, важкому, електротехнічному, електронному і сільськогосподарському машинобудуванні тощо [8, 9].

Аналіз вітчизняної практики інвестування у докризовий період (період до середини 2008р.) свідчить про наявні тоді тенденції до зростання обсягів інвестицій як з України, так і в Україну за усіма галузями промисловості. Зокрема, частки у загальному обсязі інвестицій з України у 2006р. були більшими, ніж в Україну за такими видами економічної діяльності, як фінансова діяльність, оптова торгівля, операції з нерухомим майном, інжиніринг і транспорт та зв'язок. Щодо металургійного виробництва, хімічної та харчової промисловості більшими були частки інвестицій у вітчизняну економіку. І приблизно на однаковому рівні дані показники були у машинобудівній галузі.

Загалом, за всіма галузями вітчизняної економіки, фахівці вважають період з 2004-2006 рр. періодом активізації угод холдингування, які уже здебільшого характеризувалися ризиками, притаманними міжнародним угодам. Аналіз процесів холдингування в Україні дозволив виявити високу активність об'єднання підприємств усіх галузей промисловості протягом саме 2005-2006 рр. Кількість завершених угод з інтеграції підприємств (особливо шляхом придбання контрольного пакету акцій) зростали і впродовж 2007 та першої половини 2008рр., не дивлячись на те, що кризові явища вже були присутні у світовій економіці та спостерігались падіння виробництва, зростання збитковості, послаблення ринкових позицій низки крупних міжнародних промислових підприємств. Така ситуація пояснюється довготривалістю багатьох угод холдингування, фінальне завершення яких припало саме на початок світової фінансової кризи.

Вивчаючи практичний досвід інтеграційних процесів у національній економіці, можна виявити певні риси, що були характерними для об'єднань у машинобудівній та інших галузях вітчизняної промисловості у період 2005 - перша половина 2007рр.

Так, можна визначити, що галузь машинобудування характеризувалась підвищеною зацікавленістю як вітчизняного, так і іноземного інвестора. Значні кількості та вартості угод холдингування у даній галузі протягом 2006 р. були свідченням припливу та вивільнення «крупного капіталу» у галузі. Також, свідченням розвитку машинобудівної галузі є стійке зростання вартості акцій вітчизняних машинобудівних підприємств на українському ринку у 2005-2007 рр.

Кризові явища у світовій економіці, які спостерігаються з 2008р. і пік яких припав на кінець 2008р. негативно відобразився як на світовій економіці, так і на вітчизняній. Проте, на сьогоднішній день дані статистики свідчать про зростання обсягів припливу капіталу в Україну та активізації інвестиційних процесів як на макро-, так і на мікрорівнях. Так, обсяг прямих інвестицій в економіку України за 2010 р. склав суму у 5 млрд. 986,0 млн. дол. США, що на 6,2% більше, ніж у 2009 р. - 5 млрд 634,6 млн дол. [10]. Зокрема, із країн ЄС надійшло 4 млрд 605,8 млн дол (76,9% загального обсягу), із країн СНД - 849,2 млн дол (14,2%), з інших країн світу - 531,0 млн дол (8,9%).

У розрізі країн-інвесторів слід зауважити, що зросли обсяги капіталу з Кіпру на 909,3 млн дол, Російської Федерації - на 836,4 млн дол, Нідерландів - на 753,3 млн дол, Франції - на 736,3 млн дол, Німеччини - на 475,0 млн дол і Швеції - на 454,1 млн дол., що у сумі забезпечило майже 90% приросту іноземного капіталу у

вітчизняній економіці [10].

Загалом, за даними Державного комітету статистики, сумарний обсяг прямих іноземних інвестицій в економіці України на 1 січня 2011 р. становив суму 44 млрд. 708,0 млн. дол. США, що на 11,6% більше за обсяг інвестицій на початок 2010 р. Серед галузей переробної промисловості у металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів інвестовано 5 млрд 940,4 млн дол прямих інвестицій, у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів - 1 млрд 858,7 млн дол, хімічну та нафтохімічну промисловість - 1 млрд 339,6 млн дол, машинобудування - 1 млрд 171,4 млн дол, виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції - 806,8 млн дол.

Спостерігається активізація виробництва у вітчизняній машинобудівній галузі. Так, за 8 місяців 2010р. приріст машинобудівного виробництва склав 32,7%. Також, спостерігається приріст експорту машинобудівної продукції за усіма ключовими видами продукції. Зокрема, у січні-лютому 2010р. спостерігався приріст обсягів експорту у порівнянні з аналогічним періодом 2009р. за такими країнами та регіонами: країни СНД – приріст 13,5% (продукція залізничного машинобудування); Європа – 1,9%, Азія – 1,1%, Африка – 22,3% (продукція автомобілебудування) [4, 11]. За даними Державного комітету статистики, індекси промислової продукції машинобудівної галузі, що відображають приріст обсягів виробництва за приведеними цінами у поточному періоді до попереднього, демонструють у 2010 р. зростання за всіма групами у порівнянні із даними за 2007 - 2009 рр. (як виняток, у 2007р. індекс виробництва електричного, електронного та оптичного устаткування вищий за аналогічний показник 2010р. на 3,9% та 4,9 пункта) (табл. 2) [12]. Натомість, 2009 р. показує відлуння світових кризових явищ, що відображається у падінні індексів виробництва за всіма групами машинобудівної продукції у порівнянні із 2008р.

Таблиця 2.
Індекси промислової продукції машинобудівної галузі України за період 2006-2010рр. [12].

№ з/п	Роки	2006	2007	2008	2009	2010
1	Машинобудування загалом:	111,8	119,0	100,3	55,1	136,1
2	Виробництво машин та устаткування, % до поперед. року	102,9	103,0	98,2	62,4	121,1
3	Виробництва електричного, електронного та оптичного устаткування, % до поперед. року	110,7	129,1	93,2	71,8	124,2
4	Виробництво транспортних засобів та устаткування, % до поперед. року	119,1	130,0	105,7	42,1	161,9

Щодо українського ринку виробництва та торгівлі металом, як тісно пов'язаного із машинобудуванням, то на даному етапі він є високо перспективним і до кінця 2011 р. очікується суттєве збільшення притоку крупного капіталу у цю нішу. Металургійна галузь, відома крупними холдинговими об'єднаннями як з вітчизняним капіталом («Систем Кепітал Менеджмент», «Індустріальний союз Донбасу»), так і з іноземним («Mittal Steel Кривий Ріг», «Метінвест Холдинг»), поряд із машинобудівною та нафтогазовою є найбільш перспективними галузями промисловості та найбільш динамічними з позицій об'єднання капіталів.

Висновки. Таким чином, провівши ретроспективний порівняльний аналіз інтеграційних процесів в українській та зарубіжних важких промисловостях, можна зробити наступні висновки:

- 1) інтеграційні процеси у вітчизняній промисловості характеризуються циклічністю своїх піків та спадів;
- 2) процеси інтегрування підприємств у вітчизняній важкій промисловості за досліджуваними галузями (машинобудівна, металургійна, енергетична) відображають основні тенденції даних процесів у світі;
- 3) суттєву відмінність демонструє географія інвесторів – для України суттєва частка придбань підприємств припадає саме на російського інвестора;
- 4) скоротивши не тільки об'єми виробництва, але й знизивши темпи інтеграційних процесів протягом піку фінансової кризи, вітчизняна важка промисловість вступає в період повільного оновлення та активізації процесів із придбання капіталів.

Здійснений аналіз є передумовою до подальших досліджень та розробок у даній сфері, зокрема перспективними є визначення та дослідження конкретних етапів у циклах інтеграційних процесів та виявлення подальших тенденцій у сфері формування об'єднань підприємств у різних галузях промисловості та сферах економіки загалом.

Література.

1. Transaction Services. Drive valueAutomotive M&A Insights 2009. «Price Waterhouse Coopers» review. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.pwc.ru/en/automotive/assets/Automotive-M-A-Insights-april2010.pdf>. – Назва з екрану.
2. PwC: В І полугодии 2010 г. стоимость сделок M&A в мировой автомобильной отрасли упала до 5-летнего минимума. РБК-Украина від 27.09.2010. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.rbc.ua/rus/newsline/show/pwc-v-i-polugodii-2010-g-stoimost-sdelok-m-a-v-mirovoy-avtomobilnoy-27092010130900>. – Назва з екрану.
3. Geely-Volvo Deal Completed. Chinese Buys Ford's Struggling Brand. J. McDONALD / Huff Post Business 08/ 2/10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.huffingtonpost.com/2010/08/02/geelyvolvo-deal-completed_n_666996.html – Назва з екрану.
4. Forging ahead. First-quarter 2010 global metals industry mergers and acquisitions analysis. Making smarter deals in a changing environment: Due diligence. «Price Waterhouse Coopers» review. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.pwc.ru/ru_RU/ru/metals/assets/Forging_ahead_1Q10_may2010.pdf. – Назва з екрану.
5. Злиття і поглинання: 2011 рік може стати рекордним. Finance.ua 02.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~7/0/all/2011/02/14/227775> – Назва з екрану.
6. Этокова Е. Слияния и поглощения снова в моде // Компаньон. – 2006. - №50. - Режим доступу: <http://www.companion.ua/Articles/Content/?Id=8417>
7. Международный обзор. Зарубежные новости // Слияния и поглощения. - 2007. - №1-2. – С.106-108.
8. Лубчук И. Машиностроение // Компаньон. – 2004. № 41. – Режим доступу: <http://www.companion.ua/Articles/Content/?Id=389&Callback=0>
9. Прудковских В. Рынок крупных сделок //Компаньон. – 2007. - №4. – С.54.
10. Обсяг загальних прямих вноземних інвестицій до України зріс на 11,6% - до 44 млрд. 708,0 млн. дол. / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: newsru.ua/finance/17feb2011/pii/html/ - Назва з екрану.
11. Эксперты фондового рынка озвучили итоги 2010 года и прогноз на 2011 год. Интернет версия журнала «КорреспондентЪ» // Интернет-версия журнала «КорреспондентЪ». - 12. 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korrespondent.net/business/rynki/stockmarket/1151067-eksperty-fondovogo-rynka-ozvuchili-itogi-2010-goda-i-prognoz-na-2011-god>. – Назва з екрану.
12. Індекси промислової продукції 2002-2010 рр. Офіційний Інтернет-ресурс Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/pr/prm_ric/prm_ric_u/ipv_2006_u.html. – Назва з екрану.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2011 р.

ТОВ "ДКС Центр"